

İmam-ı Şafii

Cennet ile müjdelenmiş olan Ehl-i sünnet vel-cemaat'ın dört büyük mezhebinden biri olan Şafii mezhebinin reisidir.

Adı, Muhammed bin İdris'tir. Dedesinin dedesi Şafi, Kureyş kabilesinden ve eshab-ı kiramdan olduğu için, Şafii adı ile meşhur olmuştur. Şafii'nin dedesinin dedesi de Haşim bin Abdi Menaf'dır.

150 (m.767) senesinde Gazze'de doğdu. 204 (m.820)'de Mısır'da vefat etti. Kabri, Kurafe kabristanlığında büyük bir türbe içindedir.

Henüz beşikte iken babası vefat etmişti. Annesi onu iki yaşında, asıl memleketleri olan Mekke'ye getirdi. Orada büyüdü. Yedi yaşına gelince Kur'an-ı kerimi ezberledi. Bundan sonra ilim öğrenmeye başladı.

Daha küçük yaşta iken Mekke'de bulunan zamanın meşhur âlimlerinin derslerine ve sohbetlerine devam etmeye başlamıştır. Kendisi, ilim öğrenmeye başladığı bu ilk günleri için şöyle demiştir: "Kur'an-ı kerimi ezberledikten sonra devamlı Mescid-i harama gidip, fıkıh ve hadis âlimlerinden pek çok istifade ettim. Fakat çok fakir idik, bir yaprak kağıt almaya bile gücümüz yoktu. Derslerimi ve öğrendiğim meseleleri yazmakta çok sıkıntı çekerdim."

Mekke'deki bu ilk tahsilinden sonra Arapçanın inceliklerini ve edebiyatını öğrenmek için, Huzeyl kabilesinin arasına gitti. Bu hususta da şöyle demiştir: "Ben Mekke'den çıktım. Çölde Huzeyl kabilesinin yaşayışını ve dilini öğrendim. Bu kabile, Arapların dil bakımından en fasihi idi. Onlarla birlikte gezdim, dolaştım, ok atmayı öğrendim. Mekke'ye döndüğüm zaman, bir çok rivayet ve edebiyat bilgilerine sahip olmuştum."

Daha on yaşında iken, o zamanın en meşhur âlimi imam-ı Malik'in "Muvatta" adlı hadis kitabını, dokuz günde ezberlemiştir. Gençliğinin ilk yıllarında kendini tamamen ilme verip, Mekke'deki Süfyan bin Uyeyne, Müslim bin Halid ez-Zenci gibi fakih ve muhaddislerden ilim tahsil etti. Hadis, fıkıh, lügat ve edebiyatta çok yükseldi. Mekkeli gençler arasında, ilimde parmakla gösterilen bir dereceye ulaştı.

Tahsilinde en önemli safha, imam-ı Malik hazretlerine talebe olmasıyla başlamıştır. Mekke'den Medine'ye gidip, imam-ı Malik'den ders almasını şöyle anlatmıştır:

"İlk zamanlar Mekke'de, Müslim bin Halid'den fıkıh öğrendim. O sırada Medine'de bulunan Malik bin Enes'in büyüklüğünü ve Müslümanların imamı olduğunu işittim. Kalbime geldi ki onun yanına gideyim, talebesi olayım. Sonra onun meşhur eseri olan "Muvatta"nın bir nüshasını, Mekke'de birinden tekrar geri vermek üzere alıp dokuz günde ezberledim. Mekke valisine gidip, birini Medine valisine birisini de Malik bin Enes'e vermek üzere iki mektup alıp Medine'ye gittim. Medine'ye varınca, Medine valisine gidip ona ait olan mektubu verdim ve Medine valisi ile birlikte imam-ı Malik'in yanına gittik, imam-ı Malik dışarı çıktı. Uzun boylu ve gayet heybetli bir görünüşü vardı. Medine valisi, Mekke valisinin gönderdiği mektubu imama takdim etti. Mektupta "Muhammed bin İdris, annesi tarafından şerefli bir kimsedir. Ve hali

şöyle şöyledir..." diye yazılı olan kısmı okuyunca "Sübhanallah! Resulullahın ilmi şöyle mi oldu ki, mektup ile yazılıp, sorulup, talep olunur" dedi. Ben de durumumu ve ilim öğrenmek istediğimi anlattım. Sözlerimi dinledikten sonra bana baktı. Adın nedir, dedi. Muhammed'dir dedim. Ey Muhammed, dedi, ileride büyük bir şânın olacak, Allahü teâlâ senin kalbine bir nur vermiştir. Onu masiyetle söndürme! Yarın birisi ile gel, sana Muvatta'yı okusun buyurdu. Ben de onu ezberledim, ezberden okurum dedim. Ertesi gün imam-ı Malik'e gelip okumaya başladım. Her ne zaman, imamı üzme korkusundan okumayı bırakmak istesem, benim güzel okumam onu hayretler içerisinde bırakır, ey genç daha oku derdi. Kısa zamanda Muvatta'yı bitirdim."

İmam-ı Malik'in yanına geldiği zaman, yirmi yaşlarında bulunuyordu. İmam-ı Malik onu himayesine alıp, dokuz yıl müddetle ilim öğretti. İlimde yüksek bir dereceye ulaşan imam-ı Şafii Mekke'ye dönünce, oraya gelen Yemen valisi, onu Yemen'e götürüp kadılık vazifesi verdi. Beş yıl kadar bu görevi yaptıktan sonra, Bağdat'a giderek, ilmini ilerletmek için, imam-ı a'zamın talebesi olan imam-ı Muhammed'den ders almaya başladı. İmam-ı Muhammed onu kendi himayesine alıp, yazmış olduğu kitaplarını okutmak suretiyle, Irak'ta tedvin edilen fıkıh ilmini ve Irak'ta meşhur olan rivayetleri öğretti, imam-ı Muhammed ayrıca İmam-ı Şafii'nin üvey babası idi. İmam-ı Şafii onun ilminden ve kitaplarından çok istifade etmiştir.

Ebu Ubeyd şöyle demiştir:

İmam-ı Şafii'den duydum, buyurdu ki, "İmam-ı Muhammed'den öğrendiğim meselelerle ve ilimle, bir deve yükü kitap yazdım. Eğer o olmasaydı ilim kapısının eşiğinde kalmıştım. Bütün insanlar ilimde, Irak âlimlerinin, Irak âlimleri de Kufe âlimlerinin çocuklarıdır. Onlar da Ebu Hanife'nin çocuklarıdır." Yani bir babanın çocukları için lazım olan nafakayı kazanıp, çocuklarını beslemesi gibi, imam-ı a'zam Ebu Hanife hazretleri de kendinden sonrakileri böylece ilimle beslemiş ve doyurmuştur.

İmam-ı Şafii, Bağdat'ta imam-ı Muhammed'den aldığı dersleri tamamlayıp, Mekke'ye döndü. Burada bir müddet inceleme ve araştırmalar yapıp, ayrıca talebelere ders verdi. Bilhassa hac mevsiminde çeşitli İslam beldelerinden gelen ilim adamları ondan ilim öğrenirlerdi. Mekke'deki bu ikameti dokuz yıl kadar sürdü. Sonra tekrar Bağdat'a gitti. Bu sırada Bağdat İslam âleminin önemli bir ilim merkezi idi. Burada bulunan âlimler, imam-ı Şafii'ye hürmet göstermiş ve ilim talebeleri onun etrafında toplanmıştır. Bağdat âlimleri dahi ondan ders almışlardır. Daha önce Mekke'de imam-ı Şafii ile görüşen ve ondan hadis dinleyen Ahmed bin Hanbel talebe olmuş, onun üstünlüğüne hayran kalmıştır. Yine imam-ı Şafii ile emsal olan İshak bin Raheveyh ve benzerleri ondan ilim tahsil etmiştir. Herkes onun dersine koşuyor ve verdiği fetvalara hayran kalıyordu. Ders ve fetva vermekte uyguladığı usul, geniş olarak açıkladığı istinbat (kaynaklardan hüküm çıkarma) usulü olan, usul-i fıkıh ilmi idi.

O buna göre açıklamalarda bulunuyordu. Güzel ve açık konuşması, ifade ve izah tarzı, münazara kuvveti ve tesir bakımından çok güçlü idi. İmam-ı Şafii Bağdat'ta bulunduğu sırada (el-Kitab-ül Bağdadiyye) adını verdiği eserini yazdı. İmam-ı Şafii'nin üstün şahsiyetine ve yüksek ilmine hayranlık duyarak, ondan ders alıp ilim öğrenen talebelerinden bir kısmı şunlardır: Ahmed bin

Hanbel, İshak bin Raheveyh, ez-Zaferani, Ebu Sevr İbrahim bin Halid, Ebu İbrahim Müzeni, Rebi' bin Süleyman-ı Muradi gibi bir çok âlim. Daha sonraki asırlarda, Şafii mezhebinde yetişmiş âlimlerden meşhur olanlardan bazıları da şunlardır: Hadis âlimlerinden imam-ı Nesai, kelam (akaid) âlimlerinden Ebul-Hasen-i Eşari, imam-ı Maverdi, imam-ı Nevevi, imam-ül-Haremeyn Abdülmelik bin Abdullah, imam-ı Gazali, İbni Hacer-i Mekki... Kaffal-ı Kebir, İbni Subki, imam-ı Suyuti v.b.

İmam-ı Nesai'nin (Sünen)'i meşhurdur, imam-ı Eşari, Ehl-i sünnetin itikaddaki iki imamından birisidir. Hocalarının zinciri imam-ı Şafii'ye ulaşır.

İmam-ı Şafii hazretleri, ilim, zühd, marifet, zeka, hafıza ve nesep bakımlarından zamanındaki âlimlerin en üstünü idi. Onüç yaşında iken, Harem-i şerif de "Bana istediğinizi sorunuz" derdi. Onbeş yaşında iken fetva verirdi.

Zamanının en büyük âlimi olan ve üçyüz bin hadis-i şerifi ezbere bilen imam-ı Ahmed bin Hanbel, ondan ders almaya gelirdi. Çok kimse imam-ı Ahmed'e, "Böyle büyük bir âlim iken, karşısında nasıl oturuyorsun?" dediklerinde, "Bizim ezberlediklerimizin manalarını o biliyor. Eğer onu görmeseydim, ilmin kapısında kalacaktım. O, dünyayı aydınlatan bir güneştir, ruhlara gıdadır" derdi. Bir kere de, "Fıkıh kapısı kapanmıştı. Allahü teâlâ, bu kapıyı, kullarına imam-ı Şafii ile tekrar açtı" dedi. Bir kere de, "İslamiyet'e, şimdi Şafii'den daha çok hizmet eden birini bilmiyorum" dedi. İmam-ı Ahmed yine buyurdu ki: (Allahü teâlâ her yüzyılda bir âlim yaratır, benim dinimi, herkese onun ile öğretir) hadis-i şerifinde bildirilen âlim, imam-ı Şafii'dir. Hadis-i şerifte (Kureyş'e sövmeyiniz. Zira Kureyşli bir âlim, yeryüzünü ilimle doldurur) buyuruldu. İslam âlimleri bu hadis-i şerif, imam-ı Şafii'nin geleceğini bildirmişlerdir, demişlerdir.

İmam-ı Ahmed bin Hanbel'in oğlu Abdullah, babasının imam-ı Şafii'ye çok dua ettiğini görerek sebebini sorunca: "Oğlum, imam-ı Şafii'nin insanlar arasındaki yeri, gökteki güneş gibidir. O, ruhların şifasıdır" demiştir. Bir seferinde de; "Eline kalem kağıt alan herkesin imam-ı Şafii'ye şükran borcu vardır" demiştir.

İmam-ı Şafii hazretlerinin rivayet ettiği hadis-i şerifler, Sahih-i Müslim'de, Sünen-i Ebi Davud, Sünen-i Tirmizi, Sünen-i Nesai, Sünen-i İbni Mace ve Sahih-i Buhari'nin ta'likatında yer almıştır.

İmam-ı Şafii hazretleri, ikinci defa Bağdat'a gidişinden sonra, Bağdat'taki siyasi ve fikri kargaşalıklar sebebiyle Mısır'a gidip, ömrünün sonuna kadar orada kalmıştır. İmam-ı Şafii, imam-ı Malik'in ve imam-ı a'zamın talebesi imam-ı Muhammed'in derslerine devam ederek, imam-ı a'zamın ve imam-ı Malik'in ictihad yollarını öğrenip, bu iki yolu birleştirdi ve ayrı bir ictihad yolu kurdu. Kendisi çok belîğ, edip olduğundan, âyet-i kerimelerin ve hadis-i şeriflerin ifade tarzına bakıp, kuvvetli bulduğu tarafa göre hüküm verirdi, iki tarafta da kendi usulüne göre kuvvet bulamazsa, o zaman kıyas yolu ile ictihad ederdi. Böylece Müslümanların ibadetlerinde ve işlerinde uyacakları bir yol göstermiştir. Onun kendi usulüne göre şer'i delillerden çıkardığı hükümlere, yani gösterdiği bu yola "Şafii Mezhebi" denildi. Ehl-i sünnet itikadında olan Müslümanlardan, amellerini yani ibadet ve işlerini, bu

mezhebin hükümlerine uyarak yapanlara "Şafii" denir.

Menkıbeleri ve methi:

Süfyan-ı Sevri şöyle demiştir:

"İmam-ı Şafii'nin akli, zamanındaki insanların yarısının akılları toplamından fazladır."

Abdullah-i Ensari buyurdu ki:

"İmam-ı Şafii'yi çok severim. Çünkü evliyalıkta hangi makama baksam, onu herkesin önünde görüyorum."

Az yer, az uyurdu. "On altı senedir, doyasıya yemek yemedim" buyurdu. Sebebi sorulunca, "Çok yemek bedene ağırlık verir, kalbi zayıflatır, anlayışı, idraki azaltır, çok uyku getirir ve böylece insanı ibadetten alıkoyar. Kulluğun başı az yemekdir" buyurdu.

İmam-ı Şafii'nin siması, gayet güzel ve sevimli idi. Üstün bir zekaya ve kabiliyete sahip idi. Peygamber efendimizin sünnetine son derece riayet ederdi, ilmi, tevazusu, heybet ve vakarı ile kalblere tesir ederdi. Kur'an-ı kerim okurken dinleyenler kendinden geçirdi.

Orta halli giyinirdi. Heybetli bir görünüşü vardı. O bakarken, yanındakiler su dahi içemezlerdi. Yüzüğünde, (el-bereketü fil-kana'ati) Bereket, kanaat etmektedir, yazılı idi.

Harun Reşid, her sene Bizans imparatorundan vergi olarak çok para ve mal alırdı. Bir sene imparator, âlimlerle münakaşa etmek için ruhbanlar gönderdi: "Eğer bizi yenerlerse onlara vergilerimizi vermeye devam edeceğiz. Yok biz yenersek vermeyiz" dedi. Dört yüz hıristiyan geldi. Halife, bütün âlimlerin Dicle kenarında toplanmasını emretti. İmam-ı Şafii'yi çağırarak, hıristiyan ruhbanlara sen cevap ver dedi. Herkes Dicle kenarında toplandı. İmam-ı Şafii seccadeyi omzuna alıp nehre doğru gitti. Seccadeyi nehre atıp üzerine oturdu ve, "Benimle münakaşa etmek isteyenler buraya gelsin" dedi.

Bu hali gören ruhbanların hepsi Müslüman oldu. Bizans imparatoru, adamlarının imam-ı Şafii'nin elinde Müslüman olduğunu öğrenince; "İyi ki, o buraya gelmedi. Yoksa buradakilerin hepsi Müslüman olurdu, kendi dinlerini bırakırlardı" dedi.

Bir kere ders verirken, ders esnasında on defa ayağa kalktı. Sebebini sorduklarında, buyurdu ki:

"Seyyidlerden bir çocuk, kapının önünde oynuyor. Kapının önüne gelip, kendisini gördüğüm zaman, ona hürmeten ayağa kalkıyorum. Resulullahın torunu ayakta dururken oturmak reva değildir."

Vefatı

İmam-ı Şafii hazretleri, din-i İslama hizmet uğrunda tükettiği hayatının son anlarını, Kur'an-ı kerimi dinleyerek geçirmiştir, ömrünün sonuna kadar her gün bir hatim olmak üzere, ayda otuz hatim okurdu. Ramazan-ı şerifte ise gece ve gündüz birer hatim olmak üzere, altmış hatim okurdu. Artık vefatının yaklaştığı sırada takatsiz düşmüştü, önceki gibi okuyacak durumda değildi. Fakat

okuyan birinden dinlemek arzu ediyordu. O bu halde iken, talebesi Ebu Musa Yunus bin Abdül-a'la'ya okutup, huşu içinde dinliyordu. Son nefeslerini vermek üzere iken, halini sordular. "Dünyadan göçüyorum. Artık ondan ayrılıyorum. Ümit şerbetini içiyorum. Kerim olan Rabbime gidiyorum" buyurdu. Vefatı İslam âlemi için büyük bir kayıp oldu. Duyulduğu her yerde, derin üzüntü ve gözyaşları ile karşılandı. Kabri kazılırken etrafa misk kokusu yayıldı. Orada bulunanlar bu kokunun tesirinde kalıp, kendilerinden geçtiler. Kahire'de el-Mukattam dağının eteğinde Kurafe kabristanına defnedildi. Daha sonra kabri üzerine bir türbe yapılmıştır. Türbesi üzerindeki şimdiki muhteşem kubbe, Eyyubi sultanlarından el-Melikel-Kaim tarafından; 608 (m. 1211) yılında yapılmıştır. Selahaddin Eyyubi tarafından da, türbesinin yanına büyük bir medrese yaptırılmıştır.

Kıymetli sözlerinden ve nasihatlerinden bir kısmı şunlardır:

"Allahü teâlâyı bilen necat (kurtuluş) bulur. Dininde titizlik gösteren, kötülüklerden kurtulur. Nefsini ıslah eden saadete kavuşur."

"Kim şu üç şeyi yaparsa imanı kâmil olur:

- 1- Emr-i bil-maruf yapmak, yani Allahü teâlânın emirlerini yapmak ve yaymak.
- 2- Nehy-i anil-münker yapmak, yani Allahü teâlânın yasaklarını yapmamak ve yapılmaması için uğraşmak.
- 3- Her işinde Allahü teâlânın dinde bildirdiği hudutlar içinde bulunmak."

"Dünyada zahid ol, dünya malına bağlanma! Ahireti isteyici ol, onun için çalış! Her işinde Allahü teâlâyı hatırla. Böyle yaparsan, kurtulmuşlardan olursun. Ruhsat ve teviller ile uğraşan âlimden fayda gelmez."

"İnsanları tamamen razı ve memnun etmek çok zordur. Bir kimsenin bütün insanları kendinden hoşnut etmesi mümkün değildir. Bunun için kul, daima Rabbini razı ve memnun etmeye bakmalı, ihlas sahibi olmalıdır."

"İlmi, kibirlenmek, kendini büyük görmek için isteyenlerden hiçbiri felah bulmuş değildir. Ama ilmi tevazu için, âlimlere ve insanlara hizmet için isteyen, elbette felah bulur, kurtulur."

"Senden daha çok malı ve parası olan kimseyi kıskanma. O malına ve parasına hasretle ölür. İbadeti ve taatı çok olan kimselere gıpta et. Yaşayanlar da sonunda ölecekleri için, onların dünyalıklarına özenmeye değmez."

"Hiçbir kimse yoktur ki, dostu ve düşmanı olmasın. Madem ki böyledir, o halde Allahü teâlâyı itaat edenlerle beraber bulun, onları sev."

"İlim, ezber edilen şey değil, ezber edilen şeyden temin edilen faydadır."

"Resulullahın ve Esbabının yolunda olmayanı havada uçar görsem, yine doğruluğunu kabul etmem."

"Herkes akıllı denmez. Akıllı kimse, kendisini her türlü kötülükten koruyandır."

"Kalbine ilahi bir nur penceresinin açılmasını isteyen şu dört şeyi yapsın:

1- Günün belli bir vaktinde yalnız kalsın ve huzura dalsın.

2- Midesini pek fazla doyurmasın.

3- Sefih kimselerle düşüp kalkmayı bıraksın, kötü kimselerle düşüp kalkmasın.

4- İlimleriyle yalnız dünyalık arzu eden kimselere yaklaşmasın."

"Dünyayı ve Yaradanını bir arada sevdiğini söyleyen kimse yalancıdır."

"Hiç bir vakit yoktur ki, ilim mütalaası, hüznün ve kederi yok etmesin, ilmi mütalaa, kalbin en ince ve en gizli noktalarını harekete geçirir, insanda yüce duygular uyandırır."

"Sadık dost, arkadaşının hüznün ve sevinçte ortağı olandır."

"İki kişinin, darıldıktan sonra birbirinin ayıplarını ortaya çıkarması, münafıklık alametidir."

"Haksız sözleri tasdik eden, dalkavuk ve iki yüzlüdür."

"Sadık dost, arkadaşının ayıplarını görünce ihtar eder, ifşa etmez."

"İbret almak istersen, hata sahibi kişilerin akıbetlerine bak da kalbini topla."

"Dünya sevgisi ile Allah sevgisini bir arada toplarım iddiasında bulunmak, yalandır."

"Âlimlerin güzelliği, nefslerini ıslah etmeleridir, ilmin süsü, şüpheli şeylerden sakınmak, yumuşak olup, sertlik göstermemektir."

"Dünya işlerinde bir darlığa ve sıkıntıya düşen kimse, ibadete yönelmelidir."

"Gururlanıp böbürlenmek, adi ve bayağı kimselerin vasfıdır."

"Hizmet edene, hizmet edilir."

"Dostlar ile yapılan sohbetten sevimli bir hareket yoktur. Dostların ayrılığı kadar da gam ve keder veren şey yoktur."

"İlmi sevmeyende hayır yoktur. Böyle kimselerle dostluk ve bağlılığını kes. Çünkü, ilim kalblerin hayatı, gözlerin aydınlığıdır."

"Sadık dost ve halis kimya az bulunur, hiç arama!"

"Bütün düşmanlıkların aslı, kötü kimseler ile dostluk etmek ve onlara iyilik yapmaktır."

"İlim öğrenmek, nafil ibadetten üstündür."

"Kendini bilmeyene ilim öğreten, ilmin hakkını zayi etmiş olur. Layık olandan

ilmi esirgeyen de, zulmetmiş olur."

"Resulullahtan sonra insanların en üstünü Hazret-i Ebu Bekir, sonra Hazret-i Ömer, sonra Hazret-i Osman, sonra Hazret-i Ali'dir." (radiyallahü anhüm)

"İlim öğrenmek için üç şart vardır: Hocanın maharetli, talebenin zeki olması ve uzun zaman."

"Kimin düşüncesi, arzusu, maksadı yemek içmek (dünya) ise; kıymeti, bağırsaklarından çıkardığı kazurat kadardır."

"Dünyada en huzursuz kimse, kalbinde haset ve kin taşıyanlardır."

"Başkalarını senin yanında çekiştiren, senin bulunmadığın yerde de seni çekiştirir."

"Kanaatkâr olmak, rahatlığa kavuşturur."

"Sırrını saklamasını bilen, işinin hakimidir."

İmam-ı Şafii hazretlerinin divanındaki şiirlerinden bazılarının tercümesi şöyledir:

"Günlerin beraberinde getirdiği hadiseler, seni tesiri altına almasın. Sen iyi bir insan olmaya bak. Zaman içerisinde gelen musibetler ve belalardan dolayı sabırsızlık gösterme. Dünyanın bela ve musibetleri devamlı değildir.

İnsanlar arasında hata ve ayıbın çok olsa bile, ahlakın; iyilik, cömertlik ve vefa (sözünde durmak) olsun, iyilik ve cömertliğin ile, hata ve ayıplarını ört. Cimriden iyilik bekleme. Çünkü Cehennemde, susuz kimseye su yoktur.

Dünyanın sevinci de, kederi de, bolluğu da, darlığı da devamlı değildir. Kanaatkâr bir kalbe sahip olduğun zaman, sen ve dünyaya sahip olan kimse eşitsiniz. Ölüm, kimin yanına gelirse, artık onu ölümün elinden kurtaracak ne yer ve ne de gök vardır. Gerçi Allahü teâlânın yarattığı şu yeryüzü geniştir. Fakat, bir kere Allahü teâlânın hükmü gelince, feza bile dar gelir. Ölümün asla devası (ilacı) yoktur."

"Başımda ağaran saçların ortaya çıkmasıyla, nefsimin ateşi sönüp gitti. Başımda beyaz saçların yanmasıyla, benim gecem oldu. (Çünkü bunlar, ölümün habercileri idi.) İhtiyarlığın habercileri yanaklarıma indikten sonra, ben nasıl rahat yaşarım, insanın ömrünün en iyi kısmı, ihtiyarlıktan öncekidir. Halbuki, gençliği yok olan bir nefis, yok olmuş demektir, insanın rengi sararıp, saçları ağardığı zaman, güzel ve tatlı günleri de, o güzellik ve tatlılığını kaybeder. Yeryüzünde büyüklükten yürüme. Çünkü, bir müddet sonra bu yer, seni de içine çekip alacaktır."

"Sefih ve cahil bir kimse konuşunca ona cevap verme. Sükut, ona cevap vermekten daha hayırlıdır."

"Öğrenmenin acısını bir müddet tatmayan, hayatı boyunca cehaletin zilletini yudumlar."

"Bütün düşmanlıkların sevgiye dönüşmesi umulur. Fakat hasetten dolayı olan düşmanlık böyle değil."

"Allahü teâlâyı sevdiğini söylersin, halbuki, Ona isyan edersin. Böyle sevgi olmaz. Eğer sevginde samimi olsaydın, Allahü teâlâyâ itaat ederdin. Çünkü seven, sevdiğine itaat eder."

"Senden görüşünü istemeyene, görüşünü verme. Çünkü böyle yaparsan, övülmediğin gibi, görüşün de o kimseye fayda vermez."

"Müslümanların önderi imam-ı a'zam Ebu Hanife, memleketleri ve içerisinde yaşayanları, ilmiyle verdiği hükümlerle süsledi. Doğuda, batıda ve Kufe'de onun bir eşi yoktur. Allahü teâlâ ona rahmet eylesin."

"İlim öğren, kimse âlim olarak doğmaz, ilim sahibi ile cahil bir olmaz."

"Bir kavmin büyüğünün ilmi yoksa, herkes ona yönelip geldiği zaman o küçüktür. Kavmin makam ve mertebe sahibi olmayan ve ilim sahibi olan küçüğü, ilmi meclislerde kavmin büyüğüdür."

"Sana gelene sen de git. Sana kötülük ve eziyet edene sen eziyet etme."

"Ey insan, dilini muhafaza et, seni sokmasın. Çünkü o, büyük bir yılandır. Kabirlerde, kahraman ve cesur kimselerin bile kendileriyle karşılaşmaktan çekinip, dilinin kurbanı giden nice kimseler vardır."

"Hakkı doğruyu kim söylerse söylesin kabul ediniz."

Eserleri:

Ömrünü ilim öğrenmek, öğretmek ve eser yazmak suretiyle, İslamiyet'e hizmet yoluna sarf eden imam-ı Şafii hazretlerinin pek çok kıymetli eseri vardır. Bazıları şunlardır:

1) El-Ümm: Fıkıh ilmine dair olup, imam-ı Şafii'nin ictehad ederek bildirdiği meseleleri ihtiva eden bir eseridir. Yedi cilt olarak basılmıştır.

2) Kitab-üs-Sünen vel-Müsned: Hadis ilmine dairdir.

3) Er-Risale fil-Usul: Usul-i fıkha dairdir. Usul-i fıkhnın kitap halinde yazıldığı ilk eserdir.

4) El-Mebsut

5) Ahkam-ül-Kur'an

6) İhtilaf-ül-Hadis

7) Müsned-üş-Şafii

8) El-Mevâris

9) El-Emali el-Kübra

10) El-Emali es-Sagir

11) Edeb-ül-Kadi

12) Fedail-i Kureyş

- 13) El-Eşribe
- 14) Es-Sebku ve'r-Remyü
- 15) İsbat-ün-Nübüvve ve Reddi alel-Berahime